

9.8.2016

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

Viite: OM:n lausuntopyyntö 6.6.2016 (OM 13/41/2014)

Asia: Lausuntopyyntö Eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta

Oulun käräjäoikeuden lausunto:

Käräjäoikeudella ei ole huomauttamista direktiivin täytäntöönpanomenettelyyn. Käräjäoikeus kannattaa tuomioistuimen määräystä tai täytäntöönpanoapua edellyttävissä asioissa tutkintamääräysasioiden keskittämistä Helsingin käräjäoikeuteen.

Eräitä huomioita ehdotuksesta.

Ehdotuksen mukaan erityisestä syystä muukin käräjäoikeuden kuin Helsingin käräjäoikeus olisi toimivaltainen, ja perustelujen mukaan kysymys on lähinnä tarkoituksenmukaisuusharkinnasta. Toimivaltainen olisi se käräjäoikeus, jossa esim. videokuuleminen olisi tarkoituksenmukaista järjestää kuultavan olinpaikan perusteella. On myös oletettavaa, että tätä tarkoituksenmukaisuusharkintaa tultaisiin käyttämään.

Esityksessä on arvioitu taloudellisia vaikutuksia olevan lähinnä syyttäviviranomaisessa. Esityksestä riippumatta kansainväliset videokuulemiset oletettavasti lisääntyvät myös tutkintavaiheessa, mikä heijastuu käräjäoikeuksiin. Toivottavaa on, että esitutkintaviranomaiset jatkossakin suorittavat tarvittavat videokuulemiset itse, vaikka ehdotus avaa niille mahdollisuuden turvautua myös käräjäoikeuksien laitteisiin. Tämä tarkoittaisi näissä tilanteissa ehdotuksen mukaan sitä, että tunnustavana ja täytäntöönpanevana viranomaisena toimisi konkreettista oikeusapua videokuulemisella antava käräjäoikeus.

Ehdotuksessa on säännelty ns. oikeusapulaissa säätlemättä jääneet ja ongelmia aiheuttaneet kohdat: kuka kutsuu henkilön videokuulemiseen ja kuka järjestää tarvittaessa tulkin. Käytännössä oikeusapulan nojalla oikeusapua toisen jäsenvaltion tuomioistuimelle sen käsiteltävässä oikeudenkäynnissä annettaessa on ollut tilanteita, että videoitse kuultava ja oikeusapua antava käräjäoikeus ei ole ymmärtänyt oikeusapua pyytäneen tuomioistuimen oikeudenkäynnin kieltä, eikä oikeusapua pyytänyt tuomioistuin ole huolehtinut tulkkia, kuten oletettu on. Edellä kerrotun kaltaiset täsmennykset olisivat toivottavia myös oikeusapulakiin, jonka nojalla käräjäoikeus enenevästi on antanut ja joutuu jatkossakin antamaan kansainvälistä oikeusapua videokuulemisten muodossa.

Vastavuoroisen tunnustamisen periaate edellyttää, että jäsenvaltiot luottavat toistensa oikeusjärjestelmiin. Tähän nähden olisi myös toivottavaa sellainen sääntely, ettei tuomariresursseja tarvitsisi sitoa ”vahtimaan” toisen jäsenvaltion tuomioistuimelle videoteitse annettavaa oikeusapua. Videokuulemisen kesto voi olla jopa päivän tai useampia päiviä. Ehdotuksen perusteluissa kuitenkin nimenomaan todetaan, että täytäntöönpanoviranomaisen toimivaltaisen edustajan (käräjäoikeuksissa yhden tuomarin kokoonpano mahdollinen) on oltava läsnä ja valvottava konkreettinen oikeusavun antaminen, esim. videokuulemisen toimittaminen. Samoin asia on ymmärretty myös oikeusapulain nojalla mainitunkaltaista oikeusapua annettaessa. Tämä aiheuttaa toisinaan melkoisia järjestelyä, jotta kansainvälinen oikeusapu voidaan antaa pyydettyä ajankohtana. Käräjätuomari käyttäisi työajan mielellään toisinkin kuin toisen jäsenvaltion, tyypillisesti esim. Ruotsin, oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuuden vahtimiseen. Riittävää tulisi olla vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen mukaisesti, että käräjäoikeus päättäisi, annetaanko oikeusapua vai ei (/ tunnustetaanko oikeusapupyyntö), ja tämän jälkeen kukin tuomari virkavastuullaan huolehtii kussakin yksittäistapauksessa, miten käytännön valvonta suoritetaan. Pöytäkirja on laadittava, ja siinä on selostettava menettely.

Käräjäoikeus saattaa edellä kerrotut, nyt käsillä olevaa esitystä ja oikeusapulakia koskevat huomiot lausunnonpyytäjän tietoon ja mahdollisia toimenpiteitä varten.

Lausunnon on valmistellut osastonjohtaja, käräjätuomari Heikki Juntunen ja sitä on käsitelty käräjäoikeuden johtoryhmän kokouksessa 8.8.2016.

Laamanni

Antti Savela